

Chambre des Représentants

SESSION 1985-1986

13 JANVIER 1986

PROPOSITION DE LOI

réglementant le contrat de franchisage

(Déposée par M. Delhaye)

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Le franchisage réalise une synthèse heureuse des avantages de la grande entreprise et de la petite, et celle-ci y trouve dans certains cas la solution à ses problèmes de mutation. Cette formule d'association allie le climat humain et personnel de l'exploitation familiale avec l'efficacité des grandes unités. Elle fait bénéficier le franchisé — généralement un travailleur indépendant — du prestige, du savoir faire et de la puissance économique d'une organisation centralisée, tandis qu'elle permet au franchiseur, qui est souvent un indépendant lui-même, de tisser un réseau d'établissements portant son nom sans avoir à faire les investissements considérables que supposerait la constitution d'une entreprise monolithique de la même dimension.

Cependant, comme l'a révélé une enquête effectuée en 1974-1975 par l'Institut économique et social des Classes moyennes, les contrats de franchisage présentent fréquemment des lacunes qui, par l'imprécision qu'elles laissent planer sur les droits et obligations réciproques des parties, sont une source de litiges et souvent de déconvenues pour les franchisés. En outre, dans un certain nombre de contrats, des clauses conférant au franchiseur des prérogatives ou des avantages exorbitants ont été relevées. Ces clauses draconiennes sont principalement le fait de firmes internationales qui pratiquent le franchisage dans notre pays sans se confronter à nos usages commerciaux.

Devant le développement que prend le franchisage en Belgique, notamment à l'initiative des firmes internationales, le moment semble venu de légiférer en vue de protéger ceux qui s'engagent dans ce genre de convention.

Kamer van Volksvertegenwoordigers

ZITTING 1985-1986

13 JANUARI 1986

WETSVOORSTEL

tot regeling van de franchiseovereenkomst

(Ingediend door de heer Delhaye)

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Franchising is een geslaagde synthese van de voordelen van grote en kleine ondernemingen. Voor deze laatste vormt ze in bepaalde gevallen een oplossing voor haar evolutieproblemen. Op die manier is het menselijk en persoonlijk klimaat van een gezinsbedrijf verenigbaar met de efficiency van een grote onderneming. Die vorm van samenwerking laat de « franchisee » of franchisenemer — doorgaans een zelfstandige ondernemer — de voordelen genieten van het prestige, de kunde en de economische macht van een gecentraliseerde organisatie en stelt bovendien de « franchisor » of franchisegever, die dikwijls ook een zelfstandige ondernemer is, in de gelegenheid een net van instellingen tot stand te brengen die zijn naam dragen, zonder dat hij daarvoor de aanzienlijke investeringen moet doen die nodig zouden zijn voor een monolithische onderneming van dezelfde omvang.

Maar zoals uit een door het Economisch en Sociaal Instituut voor de Middenstand in 1974-1975 ingesteld onderzoek blijkt, vertonen de franchiseovereenkomsten vaak leemten die wegens de onnauwkeurigheid die zij laten bestaan omtrent de wederzijdse rechten en verplichtingen van de partijen, een bron van betwistingen vormen en dikwijls heel wat teleurstelling meebrengen voor de franchisenemer. Bovendien komen in een aantal overeenkomsten bedingen voor die aan de franchisegever onaanvaardbare prerogatieven of buitensporige voordelen toekennen. Dat is meestal het geval met internationale firma's die franchising in ons land toepassen zonder zich naar onze handelsgebruiken te schikken.

Gelet op de ontwikkeling van de franchising in België, met name op initiatief van internationale firma's, schijnt het ogenblik gekomen te zijn om wettelijk op te treden, ten einde degenen die dergelijke overeenkomsten willen aangaan, te beschermen.

Tel est l'objet de la présente proposition de loi, qui ne vise nullement à restreindre ce contrat mais à assainir les conditions dans lesquelles il est pratiqué. Cela répond à une nécessité car, comme le souligne l'enquête de l'Institut économique et social des Classes moyennes, « nul ne peut rien gagner à ce que le franchisage s'installe dans l'équivoque, et l'utilité de cette méthode de coopération est trop évidente pour que des déceptions évitables viennent en gâcher la juste popularité ».

Principes de la réglementation

La proposition de loi s'inspire des travaux d'un groupe de travail constitué à l'Institut économique et social des Classes moyennes suite à l'enquête déjà citée.

Son contenu est marqué par la préoccupation d'assurer au franchisé un minimum de protection sans nuire à l'indispensable souplesse des relations commerciales et au goût du risque. Pour cette raison, l'idée d'une réglementation détaillée des droits et obligations des parties a été écartée. Cette formule paraît trop rigide dans une matière où chaque cas possède sa spécificité et ses exigences particulières. D'ailleurs, la variété des situations est telle qu'une réglementation même détaillée ne suffirait pas pour fermer la porte à toute possibilité d'abus.

On s'est donc orienté vers un système qui laisse aux parties la liberté de modeler leurs conventions comme elles l'entendent, dans les limites de l'équité, sous le contrôle d'un organisme public.

Pratiquement, le système fonctionnera de la manière suivante. Avant de proposer un contrat de franchisage à la signature d'un candidat franchisé, le franchiseur devra faire agréer par la commission instituée par l'article 8 de la loi un contrat type, auquel le ou les contrats individuels devront être conformes.

Saisie de la demande d'agrément, la commission refusera d'y faire droit si le contrat type ne respecte pas les dispositions de la présente loi et de la réglementation économique ou s'il contient des clauses jugées inéquitables par la commission.

Tant pour que les franchisés sachent exactement à quoi ils s'engagent que pour permettre à la commission d'agrément d'exercer efficacement son contrôle, le contrat de franchisage devra, sous peine de nullité, indiquer la manière dont sont réglés; un certain nombre de points essentiels; il s'agit des points énumérés à l'article 5, 3° à 18°.

Indépendamment du contenu du contrat, la commission pourra, afin de protéger la mise et notamment les investissements du franchisé, subordonner son agrément à la justification par le franchiseur que ses propositions de coopération reposent sur des bases commerciales, techniques et financières sérieuses.

Un recours contre les décisions de refus d'agrément est prévu auprès du ministre compétent.

Il y a lieu d'ajouter qu'à côté de sa mission principale, à savoir le contrôle préventif des contrats de franchisage par voie d'agrément de contrats types, une mission d'arbitrage des différends nés de l'exécution des contrats de franchisage pourra être dévolue à la commission par les parties. Cette mission d'arbitrage sera exercée conformément aux dispositions des articles 1676 et suivants du Code judiciaire.

Dat is het doel van het onderhavige wetsvoorstel dat geenszins beoogt die overeenkomsten te beperken, maar wel de voorwaarden waarin zij tot stand komen wil saneren. Dat beantwoordt aan een noodzaak, want zoals in de enquête van het Economisch en Sociaal Instituut voor de Middenstand wordt beklemtoond, « heeft niemand er baat bij dat de franchising verloopt in een klimaat van dubbelzinnigheid en het nut van deze samenwerkingsvorm is al te duidelijk opdat vermijdbare ontgoochelingen haar gerechtvaardigde populariteit zouden bederven ».

Beginselen van de voorgestelde regeling

Het wetsvoorstel steunt op de werkzaamheden van een werkgroep die ingevolge het meergenoemde onderzoek bij het Economisch en Sociaal Instituut voor de Middenstand werd ingesteld.

Het doel ervan is aan de franchiseemer een minimum bescherming te verlenen zonder de onontbeerlijke soepelheid van de handelsbetrekkingen en de zin voor het risico te schaden. Om die reden werd afgezien van een gedetailleerde reglementering van de rechten en verplichtingen van de partijen. Een dergelijke formule schijnt al te strak te zijn voor een aangelegenheid waarin elk geval specifiek is en eigen eisen stelt. De verscheidenheid van de situaties is trouwens zo groot dat een gedetailleerde regeling zelfs niet zou volstaan om alle misbruiken de pas af te snijden.

Er is dus gezocht in de richting van een systeem dat aan de partijen de vrijheid geeft om overeenkomsten naar goeddunken en billijkheid op te stellen onder toezicht van een overheidsinstelling.

Praktisch gezien zal het systeem op de volgende wijze werken. Alvorens een franchiseovereenkomst ter ondertekening aan een kandidaat-franchiseemer aan te bieden, moet de franchisegever door de krachtens artikel 8 van de wet op te richten Commissie een standaardovereenkomst laten aanvaarden waarmede de individuele overeenkomst(en) moet(en) overeenstemmen.

De Commissie die het verzoek om aanvaarding ontvangt, zal weigeren daaraan gevolg te geven wanneer de standaardovereenkomst de bepalingen van de onderhavige wet en van de economische reglementering niet nakomt of bedingen bevat die de Commissie oneerlijk acht.

Zowel opdat de franchiseemers precies zouden weten waartoe zij zich verbinden als om de aanvaardingscommissie in de gelegenheid te stellen haar toezicht efficiënt uit te oefenen, moet de franchiseovereenkomst op straffe van nietigheid de wijze aangeven waarop een aantal essentiële punten worden geregeld; het gaat hier om de punten opgesomd in artikel 5, 3° tot 18°.

Afgezien van de inhoud van de overeenkomst kan de commissie haar aanvaarding afhankelijk stellen van het door de franchisegever geleverde bewijs dat zijn voorstel tot samenwerking berust op een ernstige commerciële, technische en financiële basis, ten einde de inbreng en met name de investeringen van de franchiseemer te beschermen.

Tegen de weigering van aanvaarding kan bij de bevoegde minister beroep worden aangetekend.

Daaraan zij nog toegevoegd dat de partijen aan de commissie — naast dezer hoofdplicht, die namelijk bestaat in het preventieve toezicht op de franchiseovereenkomsten door het aanvaarden van standaardovereenkomsten — ook nog een scheidsrechterlijke opdracht kunnen geven voor de geschillen die voortspruiten uit de tenuitvoerlegging van de franchiseovereenkomsten. Deze scheidsrechtelijke taal zal worden uitgeoefend overeenkomstig de bepalingen van de artikelen 1676 en volgende van het Gerechtelijk wetboek.

Examen des articles

Champ d'application

L'article 1, alinéa 1er, définit le contrat de franchise, notion jusqu'ici dépourvue de contenu juridique.

La définition retenue s'écarte quelque peu de celles qui sont proposées par les spécialistes des problèmes de la distribution en raison de son caractère pragmatique. La définition légale doit en effet être conçue de manière telle que les franchiseurs ne puissent, volontairement ou non, échapper à l'application de la loi. Précisément, les définitions que donnent les études spécialisées se rapportent à une forme parfaite du franchisage et ne couvrent pas ses stades moins avancés. Par exemple, les spécialistes voient dans l'assistance technique du franchiseur au franchisé un des éléments essentiels du franchisage. L'absence de cet élément n'est cependant pas une raison pour exclure un contrat du champ d'application de la loi; au contraire, cette conception restrictive offrirait au franchiseur un moyen facile de se soustraire à la réglementation en stipulant qu'aucune obligation d'assistance au franchisé ne lui incombe.

S'il est indispensable d'assurer à la définition légale du franchisage une grande souplesse pour qu'elle soit adaptée à la diversité des cas, cette souplesse doit toutefois aller de pair avec une précision suffisante pour exclure des contrats qui ne s'apparentent que de loin avec le franchisage, tels que les chaînes volontaires, les groupements d'achat en commun ou la simple concession de vente. C'est pour satisfaire à cette seconde condition qu'on a renoncé à prendre comme seul critère d'assujettissement la concession à titre onéreux d'une enseigne ou d'un nom commercial par un commerçant à un autre commerçant, comme on l'avait d'abord envisagé.

La définition donnée dans l'article 1, alinéa 1er, retient finalement trois éléments comme essentiels pour qu'il y ait franchisage :

1° une coopération entre des entreprises indépendantes distinctes, ce qui exclut le contrat de gérance;

2° la concession au franchisé du droit d'utiliser une marque, un nom commercial ou une enseigne, concession liée à un mode d'exploitation bien déterminé; cette dernière modalité exclut la chaîne volontaire, la coopérative d'approvisionnement et la simple concession de vente;

3° une rémunération du propriétaire de l'enseigne, pouvant consister soit dans le paiement d'une redevance (c'est le cas le plus fréquent), soit dans « l'attribution de tout autre avantage »; cette expression vise notamment l'obligation d'approvisionnement du franchisé chez le franchiseur, la rémunération de celui-ci étant alors constituée par le bénéfice qu'il retire de l'exercice de sa fonction d'approvisionnement; il convient de remarquer que l'avantage attribué au franchiseur peut être indirect; il en va ainsi si le franchisé est tenu de s'approvisionner chez un tiers désigné par le franchiseur et qui n'est autre que celui-ci opérant sous une personnalité juridique différente.

Les autres éléments de la définition: service collectif, publicité commune, fourniture d'informations, exclusivité de vente, sont cités comme exemples et à titre éventuel. Leur présence n'est pas essentielle pour qu'il y ait franchisage au sens de la loi, mais elle aura valeur d'indice de l'existence d'un « mode d'exploitation bien déterminé ».

Onderzoek van de artikelen

Toepassingsgebied

In het eerste lid van artikel 1 wordt de franchiseovereenkomst omschreven, een begrip dat tot nog toe generlei rechtskarakter had.

De aangenomen definitie wijkt, wegens het pragmatische karakter ervan, enigszins af van die welke door specialisten inzake distributieproblemen worden voorgestaan. De wettelijke definitie moet immers zo worden opgevat dat het de franchisegevers onmogelijk wordt gemaakt al dan niet met opzet aan de toepassing van de wet te ontkomen. De definities in gespecialiseerde studies hebben precies betrekking op een volmaakte vorm van franchising en bestrijken niet de minder geëvolueerde stadia daarvan. De specialisten zien bij voorbeeld in de technische bijstand van de franchisegever aan de franchisenemer een van de essentiële elementen van de franchising. Het ontbreken van dit element is nochtans geen reden om de overeenkomst uit te sluiten van de toepassing van de wet; integendeel, deze restrictieve opvatting zou aan de franchisegever een gemakkelijk middel verschaffen om zich te onttrekken aan de regeling, door te bepalen dat op hem geen enkele verplichting inzake bijstand aan de franchisenemer rust.

De wettelijke definitie van de franchising moet erg soepel zijn om aangepast te zijn aan alle mogelijke gevallen. Toch moet die soepelheid gepaard gaan met een voldoende nauwkeurigheid om overeenkomsten te weren die slechts van zeer ver iets te maken hebben met franchising, zoals de vrijwillige filiaalbedrijven, de inkoopcombinaties of de gewone verkoopconcessie. Juist daarom werd ervan afgezien de afstand onder bezwarende titel van een merk of een handelsnaam door een handelaar aan een ander handelaar als enig criterium te nemen om onder de wet te vallen, zoals aanvankelijk was overwogen.

De in artikel 1, eerste lid, gegeven definitie houdt uiteindelijk rekening met drie essentiële gegevens :

1° samenwerking tussen verschillende zelfstandige ondernemingen, wat het contract van zaakvoering uitsluit;

2° afstand aan de franchisenemer van het recht om een merk, een handelsnaam of een kenteken te gebruiken; die afstand is gebonden aan een welbepaalde wijze van exploitatie; deze laatste regel sluit het vrijwillig filiaalbedrijf, de bevoorradingscoöperatie en de eenvoudige verkoopsconcessie uit;

3° beloning van de eigenaar van het kenteken, die kan bestaan, hetzij in de betaling van een vergoeding, (dat is het meest voorkomende geval), hetzij in « de toekenning van enig ander voordeel »; deze uitdrukking beoogt met name de verplichting voor de franchisenemer om zich bij de franchisegever te bevoorraden, zodat de beloning van deze laatste alsdan bestaat in de winst die hij haalt uit zijn optreden als bevoorraders; er zij aangestipt dat het aan de franchisegever toegekende voordeel indirect mag zijn; dat is het geval wanneer de franchisenemer verplicht is zich te bevoorraden bij een derde, aangewezen door de franchisegever en die in feite niemand anders is dan deze laatste, maar werkend onder een andere rechtspersoonlijkheid.

De andere elementen van de definitie: collectieve diensten, gemeenschappelijke reclame, verstrekken van de voorlichting, exclusiviteit van de verkoop, worden als een mogelijkheid en ook als voorbeeld gegeven. Zij zijn niet volstrekt nodig opdat er sprake zou kunnen zijn van franchising in de betekenis van de wet, maar zij zijn wel een aanwijzing voor het bestaan van een « welbepaalde wijze van exploitatie ».

Le second alinéa de l'article 1er interdit d'utiliser les termes franchisage, franchising ou autre terme équivalent pour désigner une formule de coopération entre entreprises non protégées par la présente loi.

Par terme équivalent, il faut entendre tout terme qui, par une similitude de consonance, est susceptible de créer une confusion dans l'esprit d'une personne peu avertie. Par exemple, les termes de « franchise » ou « contrats de franchise » seront considérés comme équivalents mais non l'expression « contrat de coopération ».

Le but de la réglementation de l'usage des termes « franchising », « franchisage » ou terme équivalent est d'éviter que des travailleurs indépendants prêts à offrir leur collaboration commerciale ne puissent être abusés par l'utilisation, dans des annonces publicitaires ou des propositions de contrats, de termes en vogue qui leur donneraient l'illusion d'une protection légale.

Dispositions générales

L'article 2 pose le principe de base de la réglementation, à savoir l'obligation de respecter dans les contrats particuliers les clauses d'un contrat type agréé.

C'est au franchiseur qu'il appartient de faire agréer un contrat type. Il peut à tout moment y proposer des modifications à la commission d'agrément.

Seule une modification du contrat type agréé autorise les parties à changer les termes de leur convention.

La seconde obligation prévue par l'article 2, celle de rédiger le contrat de franchisage par écrit, a pour but de permettre le contrôle de sa conformité avec le contrat type tant par la franchise que par les tribunaux.

L'article 3 établit la sanction civile des prescriptions de l'article 2.

Cette sanction est la nullité, non du contrat de franchisage, mais de ses clauses non conformes au contrat type. Il s'agit d'une nullité relative qui ne peut être invoquée que par la partie protégée, c'est-à-dire le franchisé. Celui-ci a donc le choix soit d'exiger l'exécution intégrale du contrat, soit de rejeter les clauses irrégulières. L'alinéa 2 de l'article 3 lui accorde en outre le droit de se prévaloir des clauses du contrat type omises dans le contrat ou dont celui-ci ne respecte pas le contenu.

Si le contrat de franchisage n'est pas rédigé par écrit, le franchisé pourra revendiquer l'application du contrat type dans son intégralité.

L'article 4 précise, pour autant que de besoin, que le franchisé ne peut invoquer les modifications apportées au contrat type postérieurement à la signature de la convention de franchisage.

L'article 5 énumère une série de points qui doivent figurer dans les contrats de franchisage. Les points 15° à 18° concernent uniquement les contrats qui imposent au franchisé une obligation d'approvisionnement soit auprès du franchiseur, soit auprès d'un tiers désigné par lui.

La mention obligatoire des points énumérés à l'article 5 constitue le second axe autour duquel s'articule la réglementation, le premier étant l'obligation faite au franchiseur de calquer les contrats individuels sur un contrat type agréé.

Cette dernière prescription ne permet pas à elle seule d'assurer la protection du franchisé, car elle est de caractère purement formel. Si le franchiseur pouvait présenter à

Het tweede lid van het eerste artikel verbiedt de termen franchising of enig andere gelijkaardige term te gebruiken om een formule van samenwerking tussen ondernemingen aan te duiden, die niet door de onderhavige wet is beschermd.

Onder gelijkaardige term moet worden verstaan elk woord dat door enige gelijkkluidendheid tot verwarring kan leiden voor weinig onderlegde personen. Bij voorbeeld, de termen « franchise » en « franchiseovereenkomst » zullen als gelijkaardig beschouwd worden, de uitdrukking « samenwerkingsovereenkomst » evenwel niet.

Het doel van de reglementering inzake het gebruik van de term « franchising » of van een gelijkaardige term, bestaat erin te vermijden dat de zelfstandigen die bereid zijn hun medewerking op handelsgebied te verlenen, zouden worden bedrogen doordat in reclame-aankondigingen of in voorstellen van overeenkomsten, woorden gebruikt worden die opgang maken en hun de illusie geven dat zij wettelijk beschermd zijn.

Algemene bepalingen

Artikel 2 stelt het grondbeginsel van de regeling vast, namelijk de verplichting om in de bijzondere overeenkomsten de bedingen van een aanvaarde standaardovereenkomst na te leven.

De franchisegever moet de standaardovereenkomst laten aanvaarden. Hij kan te allen tijde aan de aanvaardingscommissie wijzigingen in de overeenkomst voorstellen.

Alleen na wijziging van de aanvaarde standaardovereenkomst mogen de partijen de bewoordingen van hun overeenkomst veranderen.

De tweede in artikel 2 bepaalde verplichting, met name die om de franchiseovereenkomst schriftelijk op te stellen, moet zowel de franchisenemer als de rechtbanken in de gelegenheid stellen na te gaan of die overeenkomst strookt met de standaardovereenkomst.

Artikel 3 stelt de burgerrechtelijke sanctie vast ten aanzien van de voorschriften van artikel 2.

Die sanctie is de nietigheid, niet van de franchiseovereenkomst, maar wel van de bedingen die niet overeenkomen met de standaardovereenkomst. Het gaat hier om een relatieve nietigheid, die slechts kan worden ingeroepen door de beschermde partij, d.w.z. de franchisenemer. Deze heeft dus de keuze: ofwel de volledige uitvoering van de overeenkomst eisen, ofwel de onregelmatige bedingen verwerpen. Het tweede lid van artikel 3 verleent hem bovendien het recht de bedingen van de standaardovereenkomst in te roepen die in zijn overeenkomst werden weggelaten of er niet getrouw werden in verwoord.

Wanneer de franchiseovereenkomst niet schriftelijk werd opgesteld, kan de franchisenemer de toepassing van de standaardovereenkomst in haar geheel eisen.

Artikel 4 bepaalt, voor zover nodig, dat de franchisenemer de na de ondertekening van de franchiseovereenkomst in de standaardovereenkomst aangebrachte wijzigingen niet kan inroepen.

Artikel 5 somt een reeks punten op die in de franchiseovereenkomst moeten voorkomen. De punten 15 tot 18 beogen uitsluitend de overeenkomsten die aan de franchisenemer een verplichting tot bevoorrading opleggen bij de franchisegever of bij een derde die door de franchisegever werd aangewezen.

De verplichte vermelding van de punten uit artikel 5 is het tweede beginsel waarop de regeling steunt; het eerste was immers de verplichting voor de franchisegever om zijn individuele overeenkomsten af te stemmen op de aanvaarde standaardovereenkomst.

Op zichzelf biedt deze laatste bepaling geen bescherming aan de franchisenemer, want zij is louter formeel van aard. Indien de franchisegever een zeer summere standaardover-

l'agrément un contrat type sommaire, le contrôle de la commission d'agrément sur le contenu des contrats resterait illusoire. Conjuguée avec l'obligation d'indiquer dans les contrats la manière dont sont réglés les points cruciaux des relations entre franchiseur et franchisé, l'obligation de respecter un contrat type prend au contraire tout son sens. Si ces points ne figurent pas au contrat type, la commission d'agrément refusera celui-ci comme contraire aux dispositions de la loi (art. 10, al. 1er); s'ils y sont repris, elle pourra apprécier en pleine connaissance de cause si les stipulations du franchiseur sont équitables et conformes aux usages en matière commerciale (art. 10, al. 2).

La mention obligatoire dans les contrats de franchise des points cités à l'article 5 offrira l'avantage complémentaire d'avertir sans équivoque le franchisé de ses droits et obligations, d'attirer son attention sur ce à quoi il s'engage et d'éviter que par manque d'information, il n'oublie de faire stipuler dans le contrat telle ou telle clause essentielle pour la sauvegarde de ses intérêts légitimes.

On remarquera que le système proposé est le plus souple qui se puisse concevoir, puisqu'il laisse pleine liberté aux parties de régler leurs relations commerciales comme elles l'entendent, avec comme seule restriction de respecter les lois, l'équité et les bons usages.

Est-il besoin d'ajouter qu'il n'est pas nécessaire pour satisfaire aux dispositions de l'article 5 que le contrat contienne des stipulations positives sur tous les points énumérés par ledit article ? Les parties peuvent parfaitement se borner à constater l'absence de dispositions sur tel ou tel de ces points, par exemple l'absence de droit d'entrée ou de redevance (art. 5, 3°) ou l'absence d'exclusivité territoriale (art. 5, 4°). On leur impose seulement en ce cas de le faire de manière expresse, afin que le contrat soit rédigé dans la clarté et que la commission d'agrément puisse exercer son pouvoir d'appréciation.

En revanche, un contrat de franchise qui se référerait simplement au contrat type sur un ou plusieurs des points visés à l'article 5 ne respecterait pas les dispositions de celui-ci.

L'objet des mentions obligatoires énoncées à l'article 5 appelle peu de commentaires. Le projet de loi s'inspire ici des préconisations du « Code belge des pratiques loyales en matière de franchising », élaboré en 1975 par l'Association belge du Franchising avec la collaboration du Comité belge de la Distribution.

A la liste des points qu'il est souhaitable selon ce document de faire figurer dans les contrats de franchise, le projet de loi a ajouté, entre autres, le numéro d'agrément du contrat type (5, 2°) et la faculté accordée par la loi aux parties de soumettre leur litiges à l'arbitrage de la commission d'agrément (5, 14°).

L'indication du numéro d'agrément du contrat type vise à permettre au franchisé de vérifier la conformité de son contrat individuel avec le contrat type et d'exercer éventuellement les droits qui lui sont reconnus par l'article 3.

Comme la mention précédente, l'indication de la faculté légale de faire arbitrer les différends par la commission d'agrément a également une simple valeur d'information. Elle a pour but d'attirer l'attention du franchisé sur la possibilité de recourir à cette procédure qui ne pourra toute-

enkomst ter aanvaarding zou mogen aanbieden, zou het toezicht van de aanvaardingscommissie op de inhoud van de overeenkomsten denkbeeldig blijven. Samen met de verplichting om in de contracten de wijze op te geven waarop de voornaamste punten van de betrekkingen tussen de franchisegever en de franchisenemer worden geregeld, krijgt de verplichting om een standaardovereenkomst na te leven integendeel haar volle betekenis. Wanneer deze punten niet voorkomen in de standaardovereenkomst, zal de aanvaardingscommissie ze als strijdig met de voorschriften van de wet verwerpen (art. 10, eerste lid); wanneer zij er wel in voorkomen, kan zij met volle kennis van zaken oordelen of de vermeldingen van de franchisegever billijk en in overeenstemming zijn met de eerlijke handelsgebruiken (art. 10, lid 2).

De verplichte vermelding in de franchiseovereenkomst van de punten uit artikel 5 biedt nog het bijkomende voordeel dat de franchisenemer op ondubbelzinnige wijze wordt ingelicht over zijn rechten en verplichtingen, dat zijn aandacht wordt gevestigd op datgene waartoe hij zich verbindt. Aldus wordt vermeden dat hij door gebrek aan informatie zou vergeten in de overeenkomst een bepaald beding te doen opnemen dat essentieel is voor de vrijwaring van zijn rechtmatige belangen.

Er zij opgemerkt dat geen soepeler regeling dan de voorgestelde denkbaar is, aangezien ze de partijen de volledige vrijheid laat om hun handelsbetrekkingen te regelen zoals zij dat wensen, met als enige beperking de naleving van de wet, de billijkheid en de handelsgebruiken.

Het is wellicht overbodig erop te wijzen dat het niet nodig is, om te voldoen aan de voorschriften van artikel 5, dat de overeenkomst positieve vermeldingen bevat over alle in voornoemd artikel opgesomde punten. De partijen kunnen zich wel degelijk beperken tot de constatacie dat bepalingen over een of meer punten ontbreken, zoals bij voorbeeld het ontbreken van een toetredingsrecht of een vergoeding (art. 5, 3°) of het ontbreken van territoriale exclusiviteit (art. 5, 4°). In dat geval worden zij alleen verplicht zulks uitdrukkelijk te vermelden, zodat de overeenkomst wordt opgesteld in volle duidelijkheid en de aanvaardingscommissie haar kan beoordelen.

Een franchiseovereenkomst die daarentegen voor een of verschillende van de in artikel 5 bepaalde punten gewoon naar de standaardovereenkomst verwijst, is strijdig met de bepalingen van dit artikel.

Het doel van de in artikel 5 opgesomde verplichte vermeldingen vergt weinig commentaar. Het wetsvoorstel steunt hier op wat vooropgesteld wordt in de « Belgische Code van loyale praktijken inzake franchising », die in 1975 werd opgesteld door de Belgische Vereniging voor Franchising, in samenwerking met het Belgisch Comité voor de Distributie.

Aan de lijst der punten die volgens dat document moeten voorkomen in de franchiseovereenkomst, heeft het wetsvoorstel onder meer het nummer van aanvaarding van de standaardovereenkomst (5, 2°) en de door de wet geboden mogelijkheid voor de partijen om hun geschillen aan de arbitrage van de aanvaardingscommissie te onderwerpen (5, 14°), toegevoegd.

Met de opgave van het aanvaardingsnummer van de standaardovereenkomst wil men de franchisenemer in de gelegenheid stellen na te gaan of zijn individuele overeenkomst in overeenstemming is met de standaardovereenkomst, en eventueel de rechten uit te oefenen die hem worden toegekend in artikel 3.

Evenzo heeft de opgave van de door de wet geboden mogelijkheid om de geschillen door de aanvaardingscommissie te laten beslechten alleen een informatieve waarde. Zij heeft tot doel de aandacht van de franchisenemer te vestigen op de mogelijkheid dat hij een beroep kan doen

fois être engagée qu'avec l'accord de la partie adverse. Des membres du groupe de travail constitué à l'Institut économique et social des Classes moyennes ont préconisé de rendre obligatoire l'arbitrage de la commission d'agrégation, ce qui reviendrait à soustraire légalement les litiges nés des contrats de franchisage à la compétence des tribunaux de l'ordre judiciaire. Il semble que cette solution ne soit pas conforme à notre tradition juridique et en particulier à l'article 92 de la Constitution. Toutefois rien n'empêche évidemment les parties d'insérer dans le contrat de franchisage une convention d'arbitrage, soit devant la commission d'agrégation, soit devant d'autres arbitres; en ce cas, il n'y a pas lieu de mentionner la faculté visée à l'article 5, 14°, puisque les parties se sont déjà mise d'accord sur un règlement de leurs différends par voie d'arbitrage.

L'article 6 déclare nulles les clauses résolutoires expresses inscrites dans les contrats de franchisage; il s'agit des clauses donnant à l'une des parties le droit de résilier le contrat en cas de faute contractuelle de l'autre, sans en référer aux tribunaux.

Ces clauses, fréquemment stipulées en faveur du franchiseur, sont malsaines, ne serait-ce qu'en raison de la pression qu'elles permettent au franchiseur d'exercer sur le franchisé.

La nullité de la clause résolutoire expresse ne laisse évidemment pas le franchiseur désarmé en cas de manquement du franchisé à ses obligations; il peut toujours demander la résolution judiciaire de la convention en vertu de la clause résolutoire tacite sous-entendue dans tous les contrats synallagmatiques.

La nullité de la clause résolutoire expresse est une mesure qui se retrouve dans plusieurs lois visant à protéger l'un des contractants contre l'abus de puissance de l'autre (Voy. : loi sur la vente et le prêt à tempérament et, plus communément, l'article 1762bis du Code civil, en matière de baux à loyer).

L'article 7 précise les conséquences civiles du manquement par le franchiseur à deux de ses obligations légales : celle de faire agréer un contrat type avant la conclusion du contrat de franchisage et de reprendre dans ce contrat les mentions visées à l'article 5.

La sanction prévue est la nullité du contrat. Comme à l'article 3, il s'agit d'une nullité relative, dont seul peut se prévaloir le franchisé. Celui-ci a d'ailleurs toujours le droit en cas d'omission d'une ou de plusieurs des mentions visées à l'article 5, d'invoquer les clauses du contrat type au lieu de demander l'annulation du contrat. En d'autres termes, l'article 7 ne porte pas préjudice à l'application de l'article 3, al. 2.

De l'agrégation des contrats

L'article 8 fixe la composition de la commission d'agrégation qui, rappelons-le, en plus de sa mission principale, pourra être appelée à siéger comme tribunal arbitral dans les conflits opposant franchiseurs et franchisés.

En raison de cette mission juridictionnelle, il a paru nécessaire de placer la commission sous la présidence d'un magistrat.

Parmi les membres, on a prévu, outre un représentant des départements ministériels intéressés, deux représentants de chacun des groupes d'intérêt en présence. Magistrats et

op deze procedure, die evenwel alleen maar kan ingezet worden met 'e toestemming van de tegenpartij. Sommige leden van de werkgroep, opgericht bij het Economisch en Sociaal Instituut voor de Middenstand, hebben voorgesteld de arbitrage van de aanvaardingscommissie verplicht te stellen, wat er zou op neerkomen dat de geschillen die voortvloeien uit de franchising wettelijk worden onttrokken aan de bevoegdheid van de rechtbanken. Zulks lijkt niet in overeenstemming te zijn met onze rechtstraditie en meer bepaald met artikel 92 van de Grondwet. Natuurlijk staat het de partijen altijd vrij in de franchiseovereenkomst een arbitrageovereenkomst te bedingen voor de aanvaardingscommissie of voor andere scheidsrechtelijke instellingen; in dat geval moet de bij artikel 5, 14°, geboden mogelijkheid niet worden vermeld, aangezien de partijen reeds overeenstemming hebben bereikt over het beslechten van hun geschillen door middel van arbitrage.

Artikel 6 verklaart de uitdrukkelijke ontbindende voorwaarden in de franchiseovereenkomsten nietig; het gaat hier om bedingen die aan een van de partijen het recht verlenen de overeenkomst te verbreken ingeval de andere contractueel in gebreke blijft, zonder dat daarbij een beroep wordt gedaan op de rechtbanken.

Dergelijke bedingen, die zeer vaak in het voordeel van de franchisegever uitvallen, zijn ongezond, al ware het slechts omwille van de pressie die de franchisegever aldus op de franchisenemer kan uitoefenen.

De nietigheid van de uitdrukkelijke ontbindende voorwaarde laat de franchisegever uiteraard niet volledig ontwapend indien de franchisenemer aan zijn verplichtingen zou tekort komen; hij kan steeds de gerechtelijke ontbinding van de overeenkomst vorderen krachtens de stilzwijgende ontbindende voorwaarde die in alle wederkerige contracten aanwezig wordt geacht.

De nietigheid van de uitdrukkelijke ontbindende voorwaarde komt in verschillende wetten voor, die tot doel hebben een van de overeenkomstsluitende partijen te beschermen tegen machtsmisbruik vanwege de andere (zie de wet op de verkoop en de lening op afbetaling en, meer in het algemeen, art. 1762bis van het Burgerlijk Wetboek inzake huurovereenkomsten).

Artikel 7 omschrijft de burgerrechtelijke gevolgen van het ingebreke blijven van de franchisegever wat betreft twee van zijn wettelijke verplichtingen : die om een standaardovereenkomst te laten aanvaarden alvorens de franchiseovereenkomst wordt gesloten, en die om in de franchiseovereenkomst de vermeldingen van artikel 5 op te nemen.

De hieraan verbonden sanctie is de nietigheid van de overeenkomst. Net als bij artikel 3 gaat het om een relatieve nietigheid, waarop alleen de franchisenemer zich kan beroepen. Deze heeft overigens altijd het recht, in geval van weglating van een of verschillende van die vermeldingen, de bedingen van de standaardovereenkomst in te roepen in plaats van de vernietiging van de overeenkomst te vorderen. Met andere woorden, artikel 7 brengt de toepassing van artikel 3, tweede lid, niet in het gedrang.

Aanvaarding van de overeenkomsten

Artikel 8 bepaalt de samenstelling van de aanvaardingscommissie die — er zij aan herinnerd — buiten haar hoofdopdracht ook nog zal kunnen zetelen als arbitragegerecht voor de geschillen tussen franchisegevers en franchisenemers.

Wegens die gerechtelijke opdracht bleek het nodig de commissie onder het voorzitterschap van een magistraat te plaatsen.

Onder de leden vindt men, naast de vertegenwoordigers van de betrokken ministeriële departementen, twee vertegenwoordigers van elk der belangengroepen. De magistraat

fonctionnaires pourront ainsi entendre le point de vue de praticiens du franchisage. La présence majoritaire de ceux-ci au sein de la commission constituera d'autre part pour les franchiseurs et les franchisés un motif de confiance qui les incitera à se soumettre à l'arbitrage de la commission en cas de litige.

L'article 9 détermine la forme des demandes d'agrément, qui doivent être introduites par pli recommandé avec avis de réception.

L'article 10 précise les pouvoirs de la commission d'agrément. Elle agréé ou elle refuse les contrats type qui lui sont notifiés mais elle n'a pas compétence pour les modifier. Cela n'exclut cependant pas qu'elle puisse faire au requérant des suggestions officieuses.

Le contrôle de la commission porte sur trois points distincts, qui font l'objet respectivement des alinéas 1er, 2 et 3 de l'article 10.

Tout d'abord, elle vérifie si le contrat type contient les mentions obligatoires prévues par l'article 5 de la présente loi et s'il ne contrevient pas à la réglementation économique.

En deuxième lieu, elle examine si le contrat type est acceptable sur le plan de l'équité. L'équité n'implique pas une égalité d'avantages, de risques et de droits pour les deux parties. Elle suppose seulement l'absence d'un déséquilibre flagrant. Par exemple sera considérée comme inéquitable une clause à la faveur de laquelle le franchiseur est susceptible de s'approprier sans dédommagement les investissements et le travail de son collaborateur ou de s'enrichir sans cause à ses dépens de toute autre manière (par exemple, une grosse redevance d'entrée non restituable même partiellement en cas de rupture du contrat par le franchiseur à brève échéance). Seront de même considérées comme inéquitable les clauses qui, par la volonté du franchiseur, peuvent avoir pour effet de faire perdre au franchisé sa mise et les fruits de son activité ou d'empêcher le franchisé de faire des bénéfices normaux, les clauses léonines qui attribuent au franchiseur la plus grosse part des gains réalisés par le franchisé et la clause de non-concurrence interdisant au franchisé de poursuivre des activités similaires à la fin du contrat, même dans son propre immeuble commercial.

Il ne s'agit là que d'exemples. En cette matière, la commission jouit d'un pouvoir d'appréciation souverain qu'on ne peut toutefois taxer d'arbitraire. D'une part, en effet, la commission devra motiver ses décisions de refus, ainsi qu'il est prévu à l'article 11 et d'autre part, il s'établira progressivement une jurisprudence des décisions qui, sans lier formellement la commission, l'empêcherait, si elle le voulait, de faire deux poids et deux mesures, d'autant plus qu'un recours est possible contre les décisions de refus.

Le troisième et dernier point dont la commission aura à s'assurer, c'est le sérieux des propositions de collaboration faites par le franchiseur. Il s'agit d'éviter que des gens qui n'ont pas pignon sur rue puissent entraîner dans une opération commerciale aventureuse, sans y risquer eux-mêmes de gros investissements, des candidats franchisés qui ne demandent qu'à se laisser séduire.

En principe, à l'origine du franchisage se trouve la réussite commerciale d'un homme qui, plutôt que de développer lui-même indéfiniment ses affaires, choisit à un moment donné de s'associer d'autres indépendants. Sans faire de ce processus normal une condition *sine qua non* de l'agrément, la commission veillera à écarter les propositions de franchi-

en de ambtenaren kunnen aldus het standpunt horen van degenen die beroeps'halve met franchising te maken hebben. Het feit dat deze in de meerderheid zijn in de commissie, zal aan franchisegever en franchisenemer vertrouwen schenken en hen ertoe aansporen zich in geval van geschil aan de arbitragecommissie te onderwerpen.

Artikel 9 bepaalt de vorm van de verzoeken tot aanvaarding die moeten worden ingediend bij een aangetekend schrijven met bericht van ontvangst.

Artikel 10 bepaalt de bevoegdheden van de aanvaardingscommissie. Zij aanvaardt of verwierpt de standaardovereenkomsten die haar worden voorgelegd, maar is niet bevoegd om ze te wijzigen. Dat sluit evenwel niet uit dat zij aan de verzoeker officieuze voorstellen kan doen.

Het toezicht van de commissie heeft betrekking op drie onderscheiden punten, die respectievelijk het voorwerp zijn van het eerste, het tweede en het derde lid van artikel 10.

In de eerste plaats gaat zij na of de standaardovereenkomst de in artikel 5 van de onderhavige wet voorgeschreven verplichte vermeldingen bevat en of zij niet in strijd is met de economische reglementering.

Voorts gaat zij na of de standaardovereenkomst aanvaardbaar is naar billijkheid. Billijkheid betekent niet gelijkheid in voordelen, risico's en rechten voor beide partijen. Zij veronderstelt alleen dat er geen in het oog springend onevenwicht is. Als onbillijk zal bij voorbeeld worden beschouwd het beding volgens hetwelk de franchisegever zonder schadeloosstelling de investeringen en het werk van zijn medewerker in eigendom kan overnemen of zich ten nadele van deze laatste kan verrijken op om het even welke manier (bij voorbeeld door een hoog toetredingsbedrag dat niet terugbetaalbaar is, zelfs niet gedeeltelijk, in geval van verbreking van de overeenkomst door de franchisegever op korte termijn). Als onbillijk worden eveneens beschouwd de bedingen die uitdrukkelijk gewild zijn door de franchisegever en tot gevolg kunnen hebben dat de franchisenemer zijn inbreng en de vrucht van zijn activiteit verliest, of die hem beletten een normale winst te maken, de leonische bedingen die aan de franchisegever het grootste gedeelte van de door de franchisenemer gemaakte winst toekennen en het concurrentiebeding, waarbij het aan de franchisenemer verboden wordt gelijkaardige activiteiten voort te zetten na de beëindiging van de overeenkomst, zelfs in zijn eigen handelsgebouw.

Dat zijn slechts voorbeelden. In deze aangelegenheid beschikt de commissie over een soevereine beoordelingsbevoegdheid, die evenwel niet als willekeurig mag beschouwd worden. Enerzijds moet de commissie immers haar weigeringsbeslissingen motiveren, zoals bepaald is in artikel 11, en anderzijds zal er geleidelijk een jurisprudentie van beslissingen ontstaan die, zonder de commissie formeel te binden, haar toch zal beletten met twee maten en twee gewichten te werken, vooral omdat er tegen haar weigeringsbeslissingen beroep kan worden ingesteld.

Het derde en laatste punt waarvan de commissie zich moet vergewissen is de ernst van de voorstellen van de franchisegever inzake samenwerking. Men wil vermijden dat mensen, die niet vast in het zadel zitten, zonder zelf het initiatief van aanzienlijke investeringen te nemen, kandidaat-franchisenemers die zich al te licht laten verleiden, in een avontuurlijke commerciële verrichting zouden meesleuren.

In principe vindt de franchise haar oorsprong in het commercieel welslagen van een man die, veeleer dan zelf zijn taak tot in het oneindige uit te breiden, op een bepaald ogenblik er de voorkeur aan geeft zich met andere zelfstandigen te verenigen. Zonder van deze normale gang van zaken een *conditio sine qua non* voor de aanvaarding te maken,

sage qui ne reposent pas sur des bases saines ou qui frisent l'escroquerie.

Les articles 11 et 12 règlent la procédure d'examen des demandes d'agrément. Comme en matière d'autorisations de bâtir, ils fixent des délais dans lesquels les instances compétentes pour délivrer l'autorisation doivent prendre leur décision, faute de quoi la demande est agréée d'office.

En cas de refus d'agrément, le demandeur dispose d'un recours auprès du ministre.

Un membre du groupe de travail constitué à l'Institut économique et social des Classes moyennes aurait préféré que ce recours ait lieu devant les tribunaux ou directement devant le Conseil d'Etat. Il n'a pas été suivi sur ce point en raison de la lenteur de ces procédures.

Tant devant la commission d'agrément que devant le ministre, le requérant peut demander à être entendu et se faire assister par son conseil.

Les décisions de refus doivent être motivées; c'est une garantie d'impartialité rendue nécessaire par le très large pouvoir d'appréciation qui est laissé à la commission d'agrément par l'article 10, al. 2 et 3.

L'article 13 organise un registre des agréments, que toute personne peut consulter. Le but de cette publicité est de mettre les franchisés et candidats franchisés en mesure de vérifier l'existence et le contenu des contrats types.

L'article 14 autorise les parties à soumettre leurs différends à l'arbitrage de la commission d'agrément. Cet organisme paraît tout indiqué pour remplir ce rôle, puisque d'une part, il comprend des représentants des franchiseurs et des franchisés et que d'autre part, il possède, de par l'exercice de sa mission d'agrément, une grande expérience des usages en matière de franchisage.

Dispositions pénales

L'article 15 assortit de sanctions pénales les infractions à la loi. Les sanctions civiles prévues aux articles 3 et 7 ne pourraient en effet suffire pour dissuader des firmes puissantes qui préféreraient souvent rompre un contrat et payer des dommages et intérêts plutôt que de renoncer à certains de leurs prérogatives.

Dispositions transitoires

L'article 16 fait obligation aux personnes ayant souscrit un contrat de franchisage avant l'entrée en vigueur de la présente loi de le notifier à la commission d'agrément, et ce dans un délai de six mois, après avoir adapté le contrat aux nouvelles dispositions légales.

Ce sont donc ici les contrats individuels et non plus un contrat type qui doivent être notifiés, et le franchisé aussi bien que le franchiseur peut procéder à la formalité de manière à se prémunir contre l'inaction éventuelle du franchiseur. Passé un délai d'un an, les contrats non notifiés deviendront nuls et les franchiseurs seront passibles des peines prévues à l'article 15.

J. B. DELHAYE

moet de commissie er toch voor waken dat worden geweerd voorstellen inzake franchise die niet op een gezonde basis berusten of die op het randje af tot de oplegterij behoren.

De artikelen 11 en 12 regelen de onderzoeksprocedure van de verzoeken tot aanvaarding. Zoals inzake bouwvergunningen stellen zij termijnen vast waarbinnen de instanties die de vergunning moeten afleveren, een beslissing moeten nemen; wanneer zulks niet gebeurt, is het verzoek ambtshalve aanvaard.

In geval van weigering van aanvaarding kan de verzoeker beroep aantekenen bij de Minister.

Een lid van de bij het Economisch en Sociaal Instituut voor de Middenstand opgerichte werkgroep had er de voorkeur aan gegeven dat dit beroep bij de rechtbanken of rechtstreeks bij de Raad van State zou worden ingesteld. Op dat punt werd hij niet gevolgd, omdat een dergelijke procedure te lang aansleept.

De verzoeker kan vragen om gehoord te worden, zowel door de aanvaardingscommissie als door de Minister, en hij kan zich laten bijstaan door zijn raadsman.

De weigeringsbeslissingen moeten gemotiveerd zijn; dat is een waarborg van onpartijdigheid die noodzakelijk is wegens de ruime beoordelingsbevoegdheid die aan de aanvaardingscommissie wordt gelaten in artikel 10, tweede en derde lid.

Artikel 13 voert een lijst van de aanvaarde franchiseovereenkomsten in, die door iedereen kan worden geraadpleegd. Het doel van die publiciteit is de franchisenemers en de kandidaat-franchisenemers in de gelegenheid te stellen het bestaan en de inhoud van de standaardovereenkomsten na te gaan.

Artikel 14 machtigt de partijen hun geschillen voor arbitrage voor te leggen aan de aanvaardingscommissie. Deze instelling blijkt ten volle aangewezen om die taak te vervullen, aangezien zij enerzijds bestaat uit vertegenwoordigers van de franchisegevers en de franchisenemers, en anderzijds door het vervullen van haar opdracht inzake aanvaarding, een grote ervaring bezit op het stuk van franchisegebruiken.

Strafbepalingen

Artikel 15 bepaalt de straffen bij overtreding van de wet. De burgerrechtelijke sancties, bepaald in de artikelen 3 en 7, zouden misschien niet kunnen volstaan om machtige firma's, die er dikwijls de voorkeur aan geven een overeenkomst te verbreken en schadevergoeding te betalen in plaats van sommige hunner prerogatieven op te geven, tot andere gedachten te brengen.

Overgangsmaatregelen

Artikel 16 legt aan de personen die een franchiseovereenkomst hebben ondertekend vóór de inwerkingtreding van de onderhavige wet, de verplichting op om de overeenkomst, nadat zij werd aangepast aan de nieuwe wettelijke bepalingen, binnen een termijn van zes maanden aan de aanvaardingscommissie bekend te maken.

Het zijn dus de individuele overeenkomsten en niet een standaardovereenkomst die moeten worden bekendgemaakt en zowel de franchisenemer als de franchisegever kunnen die formaliteit vervullen, zodat de eerste beschermd wordt tegen een eventuele passieve houding van de franchisegever. Na verloop van een jaar worden de niet-bekendgemaakte overeenkomsten nietig en stellen de franchisegevers zich bloot aan de in artikel 15 bepaalde straffen.

PROPOSITION DE LOI

Champ d'application

Article 1

Au sens de la présente loi, constitue un contrat de franchisage toute convention, quelle qu'en soit la forme, établissant une coopération commerciale, artisanale, industrielle ou de services, entre des entreprises indépendantes distinctes et comportant, moyennant le paiement d'une redevance ou l'attribution de tout autre avantage au franchiseur, la concession au franchisé du droit d'utiliser une marque, un nom commercial ou une enseigne, liée à un mode d'exploitation bien déterminé et comportant éventuellement des services collectifs, une publicité commune, la fourniture d'informations et de marchandises exclusives.

Il est interdit d'utiliser les termes de franchisage, franchising ou tout terme équivalent pour désigner une formule de coopération entre entreprises ne répondant pas à la présente définition.

Dispositions générales

Art. 2

Le contrat de franchisage doit être constaté par écrit.

Ses clauses doivent être conformes à celles d'un contrat type déposé par le franchiseur auprès de la Commission visée à l'article 8 et agréé conformément aux dispositions des articles 9 à 12 de la présente loi.

Aucune modification ne peut être apportée aux clauses d'un contrat de franchisage si elle n'a fait l'objet d'une modification préalable, dûment agréée, du contrat type.

Art. 3

Les clauses d'un contrat de franchisage ne figurant pas dans le contrat type agréé à la date de la convention ou y dérogeant ne peuvent être opposées par le franchiseur au franchisé, qui peut toutefois s'en prévaloir.

Le franchisé peut également invoquer les clauses du contrat type omises dans le contrat de franchisage ou dont celui-ci ne respecte pas les termes.

Art. 4

La modification des clauses du contrat type ne porte pas préjudice à la validité des contrats de franchisage antérieurs à l'agrément de la modification.

Art. 5

A peine de nullité, le contrat de franchisage mentionne :

- 1° l'objet du contrat;
- 2° le numéro d'agrément du contrat type;

WETSVOORSTEL

Toepassingsgebied

Artikel 1

Onder franchiseovereenkomst wordt, in de zin van deze wet, verstaan elke overeenkomst, in welke vorm ook, die een samenwerking op commercieel, ambachtelijk of industrieel vlak of inzake dienstverlening tussen verschillende zelfstandige ondernemingen vastlegt en die tegen betaling van een bepaalde vergoeding of tegen toekenning van enig ander voordeel aan de franchisegever, de franchisenemer het recht verleent om een merk, een handelsnaam of een kenmerk te gebruiken, verbonden aan een welbepaalde wijze van exploiteren, en die eventueel ook collectieve diensten, een gemeenschappelijke reclame, de exclusiviteit van informatie en koopwaar omvat.

Het is verboden de term franchise of enige andere gelijkaardige term te gebruiken om een formule aan te geven van samenwerking tussen ondernemingen, die niet aan deze definitie beantwoordt.

Algemene bepalingen

Art. 2

De franchiseovereenkomst moet schriftelijk worden opgesteld.

De bepalingen ervan moeten overeenkomen met die van een standaardovereenkomst, ingediend door de franchisegever bij de in artikel 8 bedoelde Commissie en aanvaard overeenkomstig de bepalingen van de artikelen 9 tot 12 van deze wet.

In de bepalingen van een franchiseovereenkomst mag geen wijziging worden aangebracht die niet tevoren is aanvaard en in de standaardovereenkomst opgenomen.

Art. 3

De bepalingen van een franchiseovereenkomst die niet voorkomen in de op de datum van de overeenkomst aanvaarde standaardovereenkomst of die ervan afwijken, kunnen door de franchisegever niet worden ingeroepen tegen de franchisenemer, al kan deze laatste zich er wel op beroepen.

De franchisenemer kan eveneens bepalingen van de standaardovereenkomst inroepen die in de franchiseovereenkomst zijn weggelaten of er niet getrouw zijn in verwoord.

Art. 4

De wijziging van de bepalingen van de standaardovereenkomst doet niets af aan de geldigheid der franchiseovereenkomsten die in omloop zijn vóór de aanvaarding van de wijziging.

Art. 5

De franchiseovereenkomst bevat op straffe van nietigheid de volgende vermeldingen :

- 1° het voorwerp van de overeenkomst;
- 2° het nummer van aanvaarding van de standaardovereenkomst;

3° le mode et les modalités de paiement des droits d'entrée et les redevances;

4° l'exclusivité territoriale accordée au franchisé et, dans le cas où les conditions d'une expansion à l'intérieur de son secteur se trouvent réunies, la priorité qui lui est reconnue pour assurer cette expansion;

5° les services que le franchiseur met à la disposition du franchisé dans les domaines commercial, promotionnel, publicitaire, administratif, technique, financier et fiscal ainsi que pour la gestion en général; les conditions auxquelles ces services sont rendus;

6° les obligations du franchiseur et du franchisé en ce qui concerne la communication des données d'exploitation et en matière de formation permanente;

7° les droits et recours du franchisé contre les décisions du franchiseur en matière de tarifs et de prix imposés qui compromettent la rentabilité de l'entreprise du franchisé;

8° la durée du contrat, son éventuelle tacite reconduction, l'époque et la durée du préavis;

9° les droits du franchiseur et du franchisé si ce dernier manifeste son intention de remettre son fonds de commerce à un tiers;

10° la manière dont sera réglé le sort des mises de chacune des parties si le contrat prend fin;

11° le montant ou les éléments de calcul des indemnités dues en cas de rupture de contrat, de résolution judiciaire ou pour faute grave d'une des parties;

12° les droits du franchisé en cas de non-renouvellement du contrat à son échéance, de perte de la franchise par le franchiseur ou de disparition du franchiseur;

13° les conditions de fonctionnement du contrat considérées comme essentielles par les deux parties;

14° sauf le cas où le contrat contient une convention d'arbitrage, la faculté accordée par la loi aux parties de soumettre leurs litiges à l'arbitrage de la commission instituée par l'article 8; en outre si le contrat de franchisage impose au franchisé des obligations en matière d'approvisionnement;

15° quels seront les fournisseurs et ce, pour quel type de marchandises, quels seront les droits du franchisé en cas de rupture de stock chez les dits fournisseurs;

16° comment est assuré le transport des marchandises livrées par le franchiseur, et qui en supporte le coût;

17° quelles sont les conditions de paiement;

18° quelles sont les obligations du franchiseur en ce qui concerne la garantie des marchandises qu'il fournit et la reprise des invendus, articles démodés ou inadaptés au marché local; quelles sont les obligations du franchiseur en ce qui concerne la reprise des stocks en cas de cessation d'exploitation par le franchisé.

Art. 6

Toute condition résolutoire expresse inscrite dans un contrat de franchisage est réputée non écrite.

Art. 7

En l'absence de contrat type dûment agréé à la date de la convention ainsi qu'en cas d'omission d'une des mentions visées à l'article 5, le franchisé peut, sans préjudice des dis-

3° de wijze waarop het toetredingsgeld en de vergoedingen worden betaald;

4° de territoriale exclusiviteit die aan de franchiseemer wordt verleend en, indien binnen zijn sector de omstandigheden voor een uitbreiding zijn verwezenlijkt, de hem toegekende voorrang om die uitbreiding te bewerkstelligen;

5° de diensten die de franchisegever ter beschikking van de franchiseemer stelt op het gebied van handel, verkoopbevordering, reclame, administratie, techniek, financiën en belastingen, alsook in beheersaangelegenheden in het algemeen; de voorwaarden waaronder die diensten worden verleend;

6° de verplichtingen van de franchisegever en de franchiseemer betreffende het verstrekken van de exploitatiegegevens en inzake bestendige opleiding;

7° de rechten en de mogelijkheden van de franchiseemer om zich te verzetten tegen de beslissingen van de franchisegever inzake opgelegde prijzen en tarieven, die de rendabiliteit van de onderneming van de franchiseemer in het gedrang brengen;

8° de duur van de overeenkomst, eventueel de stilzwijgende verlenging ervan, het tijdstip en de termijn van opzegging;

9° de rechten van de franchisegever en van de franchiseemer wanneer deze laatste het voornemen te kennen geeft zijn handelszaak aan een derde over te dragen;

10° de wijze waarop een bestemming wordt gegeven aan de inbreng van elke partij, wanneer de overeenkomst een einde neemt;

11° het bedrag of de berekeningselementen van de vergoedingen, verschuldigd bij het beëindigen van de overeenkomst of wegens een ernstige tekortkoming van een der partijen;

12° de rechten van de franchiseemer in geval van niet-hernieuwing van de overeenkomst bij het verstrijken ervan, bij verlies van de franchise door de franchisegever of bij diens verdwijning;

13° de werkingsvoorwaarden van de overeenkomst die door beide partijen als essentieel worden beschouwd;

14° behoudens wanneer de overeenkomst een bepaling inzake arbitrage bevat, de bij de wet aan de partijen gegeven mogelijkheid om hun geschillen aan de arbitrage van de bij artikel 8 ingestelde commissie te onderwerpen; voorts wanneer de franchiseovereenkomst aan de franchiseemer verplichtingen inzake bevoorrading oplegt;

15° wie de leveranciers zijn en voor welke koopwaar, wat de rechten van de franchiseemer zijn indien de voorraden bij de genoemde leveranciers wegvallen;

16° hoe de door de franchisegever geleverde goederen vervoerd worden en wie de kosten ervan draagt;

17° wat de betalingsvoorwaarden zijn;

18° wat de verplichtingen van de franchisegever zijn inzake de waarborg van de goederen die hij levert en inzake terugname van onverkochte, uit de mode geraakte of niet voor de lokale markt geschikte artikelen; wat de verplichtingen van de franchisegever zijn inzake de overname van de voorraad in geval van stopzetting van het bedrijf door de franchiseemer.

Art. 6

Elke uitdrukkelijke ontbindende voorwaarde in een franchiseovereenkomst wordt voor niet geschreven gehouden.

Art. 7

Indien op de datum van de overeenkomst een behoorlijk aanvaarde standaardovereenkomst ontbreekt of een van de vermeldingen van artikel 5 weggelaten is, kan de fran-

positions de l'article 3, alinéa 2, demander à tout moment la résolution du contrat aux torts et griefs du franchiseur.

De l'agrément des contrats

Art. 8

Il est institué au Ministère des Affaires économiques une Commission d'agrément des contrats de franchisage, présidée par un magistrat et composée de six membres, dont un représentant du Ministre des Affaires économiques, un représentant du Ministre des Classes moyennes, deux représentants des franchiseurs et deux représentants des franchisés, désignés conjointement par le Ministre des Affaires économiques et par le Ministre des Classes moyennes.

Le Roi détermine le mode de présentation des candidats.

Art. 9

Tout franchiseur soumet à la Commission visée à l'article précédent, par pli recommandé à la poste avec avis de réception, le contrat type qu'il se propose de faire souscrire à son ou à ses franchisés.

Il soumet dans les mêmes formes à la Commission les modifications qu'il se propose d'apporter au contrat type agréé.

Art. 10

La Commission agréé ou refuse les contrats types qui lui sont soumis et les modifications proposées aux contrats types agréés, après avoir vérifié leur conformité avec les dispositions de la présente loi et de la réglementation économique.

Elle refuse son agrément si le contrat type ou ses modifications contiennent des clauses contraires à l'équité ou consacrent un déséquilibre non conforme à l'équité entre les avantages que chacune des parties retire du contrat de franchisage.

Elle peut subordonner son agrément à la justification par le requérant qu'il dispose de moyens techniques, financiers et commerciaux garantissant une saine exécution du contrat et que l'enseigne qu'il se propose de concéder jouit d'une notoriété réelle.

La Commission peut se faire communiquer à cet effet par le requérant tout renseignement et document qu'elle juge utile.

Art. 11

La Commission notifie sa décision d'agrément ou de refus au demandeur, par pli recommandé à la poste, dans les 60 jours de la date de l'avis de réception de la demande d'agrément.

Toutefois, si la Commission fait dépendre sa décision de la justification par le requérant d'un des éléments visés à l'article 10, alinéa 3, et lui adresse à cette fin dans le délai visé à l'alinéa premier du présent article une demande de renseignements complémentaires ou de pièces, un nouveau délai de 30 jours prend cours à dater de la réception de la réponse du requérant.

Si, à l'expiration des délais visés aux alinéas 1er et 2 du présent article, la décision de la Commission n'a pas été

chisenemer, ongeacht de bepalingen van artikel 3, tweede lid, te allen tijde de ontbinding van de overeenkomst vorderen ten nadele van de franchisegever.

Aanvaarding van de overeenkomsten

Art. 8

Bij het Ministerie van Economische Zaken wordt een Commissie voor de aanvaarding der franchiseovereenkomsten opgericht. Ze staat onder het voorzitterschap van een magistraat en bestaat uit zes leden, waaronder een vertegenwoordiger van de Minister van Economische Zaken, een vertegenwoordiger van de Minister van Middenstand, twee vertegenwoordigers van de franchisegevers en twee van de franchiseemers, gezamenlijk aangewezen door de Minister van Economische Zaken en de Minister van Middenstand.

De Koning bepaalt de wijze waarop de kandidaten worden voorgedragen.

Art. 9

Elke franchisegever moet aan de in het vorige artikel genoemde Commissie bij een ter post aangetekende brief met ontvangstbewijs, de standaardovereenkomst toezenden die hij door zijn franchiseemer(s) wil laten ondertekenen.

De wijzigingen die hij zich voorneemt in de aanvaarde standaardovereenkomst aan te brengen, moet hij op dezelfde manier aan de Commissie voorleggen.

Art. 10

De Commissie aanvaardt of weigert de standaardovereenkomsten die haar worden overgelegd, alsmede de wijzigingen en de aanvaarde standaardovereenkomsten, nadat zij heeft onderzocht of ze overeenkomen met de bepalingen van deze wet en van de economische reglementering.

Zij weigert de aanvaarding als de standaardovereenkomst of de wijzigingen daarin bedingen bevatten die strijdig zijn met de billijkheid of die een niet te rechtvaardigen onevenwicht bekrachtigen in de voordelen die elk der partijen uit de franchiseovereenkomst haalt.

Zij kan de aanvaarding afhankelijk stellen van het door de verzoeker te leveren bewijs dat hij over de technische, financiële en commerciële middelen beschikt om een normale uitvoering van de overeenkomst te waarborgen, en dat het kenteken, dat hij bereid is af te staan, een werkelijke faam geniet.

Daartoe kan de Commissie de verzoeker om mededeling vragen van alle inlichtingen en documenten die zij nodig acht.

Art. 11

Binnen 60 dagen na de datum van het ontvangstbewijs betekent de Commissie bij een ter post aangetekende brief aan de verzoeker haar beslissing tot aanvaarding of tot weigering.

Wanneer de Commissie evenwel haar beslissing afhankelijk stelt van het bewijs dat de verzoeker voor een der elementen, bedoeld in artikel 10, derde lid, dient te leveren, en hem te dien einde binnen de in het eerste lid van dit artikel bepaalde termijn een aanvraag om aanvullende inlichtingen of om stukken toezendt, gaat een nieuwe termijn van 30 dagen in op de datum van ontvangst van het antwoord van de verzoeker.

Indien de Commissie bij het verstrijken van de in het eerste en het tweede lid van dit artikel bedoelde termijnen

notifiée au demandeur, le contrat type ou ses modifications sont réputés agréés 15 jours après que le demandeur, par lettre recommandée à la poste, ait mis la Commission en demeure de statuer, et sauf notification par celle-ci dans le délai de 15 jours d'une décision de refus.

Le demandeur ou son conseil peuvent être entendus par la Commission à leur demande ou à la demande de celle-ci.

Les décisions de refus d'agrément prises par la Commission sont motivées.

Art. 12

Dans les 15 jours qui suivent la notification d'une décision de refus d'agrément par la Commission d'agrément, le demandeur peut introduire un recours contre cette décision auprès du Ministre des Affaires économiques. Ce recours est adressé par lettre recommandée à la poste avec avis de réception au Ministre, qui en adresse copie à la Commission d'agrément.

Le demandeur ou son conseil peuvent être entendus par le Ministre ou son délégué à leur demande ou à la demande du Ministre ou de son délégué.

Si la décision du Ministre n'est pas notifiée au demandeur dans les 30 jours de la date de l'avis de réception du recours, le demandeur peut, par lettre recommandée, adresser un rappel au Ministre.

Si, à l'expiration d'un nouveau délai de 30 jours prenant cours à la date du dépôt à la poste de l'envoi recommandé contenant rappel, le demandeur n'a pas reçu notification d'une décision, le contrat type ou ses modifications sont réputés agréés.

Les décisions du Ministre sont motivées. Copie en est adressée à la Commission d'agrément.

Art. 13

La Commission d'agrément tient un registre des contrats types agréés et de leurs modifications. Elle leur attribue un numéro d'agrément et porte sur chacun d'eux la date de la décision d'agrément ou de l'agrément d'office.

Toute personne peut consulter le registre et s'en faire délivrer des extraits.

Art. 14

La Commission d'agrément arbitre, conformément aux dispositions des articles 1676 et suivants du Code judiciaire, les différends relatifs aux contrats de franchise, qui lui sont soumis par les parties.

Dispositions pénales

Art. 15

Sera puni d'une amende de 26 à 10 000 F :

1° celui qui, en qualité de franchiseur, aura conclu un contrat de franchise non conforme à un contrat type préalablement agréé conformément aux dispositions des articles 9 à 12 de la présente loi;

2° celui qui, ayant conclu en qualité de franchiseur un contrat de franchise conforme à un contrat type agréé à la date de la convention, en aura modifié les termes avec

geen beslissing aan de verzoeker heeft betekend, worden de standaardovereenkomst of de wijzigingen daarin, geacht te zijn aanvaard 15 dagen nadat de verzoeker bij een ter post aangetekende brief de Commissie in gebreke heeft gesteld, tenzij deze binnen 15 dagen een beslissing tot wijziging heeft betekend.

De verzoeker of zijn raadsman kan door de Commissie op eigen verzoek of op verzoek van de Commissie worden gehoord.

Beslissingen waarbij de Commissie aanvaarding weigert, worden met redenen omkleed.

Art. 12

Binnen 15 dagen na de betekening van de beslissing waarbij de aanvaarding door de aanvaardingscommissie geweigerd wordt, kan de verzoeker tegen de beslissing beroep instellen bij de Minister van Economische Zaken. Dat beroep wordt bij een ter post aangetekende brief met ontvangstbewijs gericht aan de Minister, die een afschrift ervan aan de aanvaardingscommissie zendt.

De verzoeker of zijn raadsman kan door de Minister of zijn afgevaardigde op eigen verzoek of op verzoek van de Minister of zijn afgevaardigde worden gehoord.

Indien de beslissing van de Minister niet binnen 30 dagen na de datum van het bewijs van ontvangst van het beroep aan de verzoeker wordt betekend, kan deze bij een aangetekende brief een herinneringsschrijven aan de Minister richten.

Wanneer bij het verstrijken van een nieuwe termijn van 30 dagen, die ingaat op de datum waarop het aangetekend herinneringsschrijven ter post is afgegeven, aan de verzoeker geen beslissing is betekend, worden de standaardovereenkomst of de wijzigingen daarin geacht aanvaard te zijn.

De beslissingen van de Minister worden met redenen omkleed. Een afschrift ervan wordt aan de aanvaardingscommissie gezonden.

Art. 13

De aanvaardingscommissie stelt een lijst op van de aanvaarde franchiseovereenkomsten en van de wijzigingen daarin. Zij geeft ze een volgnummer en brengt op elk van de overeenkomsten de datum aan van de beslissing tot aanvaarding of van de ambtshalve aanvaarding.

Iedereen kan de lijst raadplegen en zich uittreksels ervan laten uitreiken.

Art. 14

De aanvaardingscommissie doet, overeenkomstig de bepalingen van de artikelen 1676 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek, uitspraak over de geschillen betreffende de franchiseovereenkomsten die haar door de partijen worden voorgelegd.

Strafbepalingen

Art. 15

Met geldboete van 26 tot 10 000 F wordt gestraft :

1° hij die in de hoedanigheid van franchisegever een franchiseovereenkomst gesloten heeft die niet met een standaardovereenkomst overeenstemt welke vooraf aanvaard is overeenkomstig de bepalingen van de artikelen 9 tot 12 van deze wet;

2° hij die in de hoedanigheid van franchisegever een franchiseovereenkomst heeft gesloten die op de datum van de overeenkomst overeenstemt met een aanvaarde stan-

l'accord du franchisé en manière telle qu'il ne soit plus conforme au contrat type agréé à la date de la modification;

3° celui qui en vue d'abuser des partenaires commerciaux aura utilisé les termes franchisage, franchising ou tout autre terme qui s'en rapproche pour désigner une formule de coopération qu'il leur propose ne répondant pas à la définition de l'article premier, alinéa premier, de la présente loi.

Dispositions transitoires

Art. 16

Les contrats existant au moment de l'entrée en vigueur de la présente loi devront être adaptés à ses prescriptions au plus tard dans l'année qui suit cette entrée en vigueur. A cette fin, les contrats, tels que les parties les auront modifiés, seront communiqués à la Commission d'agrément au plus tard 6 mois avant l'expiration du délai d'un an indiqué ci-avant.

Faute par la commission d'avoir statué par décision motivée avant l'expiration de ce délai d'un an, le contrat sera censé être agréé; le demandeur ou son conseil sera entendu s'il le souhaite.

A défaut pour les parties d'avoir modifié et communiqué leur contrat comme indiqué ci-avant, ceux-ci cesseront d'avoir effet à l'expiration de l'année suivant l'entrée en vigueur de la présente loi.

En cas de recours des parties contre une éventuelle décision de refus, il sera fait application de la procédure prévue à l'article 12.

Toute infraction au présent article sera punie des peines prévues à l'article 15.

12 décembre 1985.

J.B. DELHAYE

daardovereenkomst, doch deze met de instemming van de franchisenemer dern te heeft gewijzigd dat ze op het ogenblik van de wijziging niet meer overeenstemt met de aanvaarde standaardovereenkomst;

3° hij die om handelspartners te misleiden, de term franchise of enige andere benaderende term heeft gebruikt om een formule van samenwerking aan te duiden die hij hun voorstelt, maar die niet beantwoordt aan de definitie van artikel 1, eerste lid, van deze wet.

Overgangsbepalingen

Art. 16

De op het ogenblik van de inwerkingtreding van deze wet bestaande overeenkomsten moeten aan de voorschriften van deze laatste worden aangepast uiterlijk binnen het jaar na de inwerkingtreding. Te dien einde moeten de overeenkomsten, zoals ze door de partijen gewijzigd zijn, aan de aanvaardingscommissie worden meegedeeld uiterlijk zes maanden vóór het verstrijken van de hierboven vermelde termijn van een jaar.

Heeft de commissie vóór het verstrijken van deze termijn van een jaar geen met redenen omklede uitspraak gedaan, dan wordt de overeenkomst geacht aanvaard te zijn; de verzoeker of zijn raadsman worden desgewenst behoord.

Indien de partijen hun overeenkomst niet hebben gewijzigd en meegedeeld zoals hierboven is aangeduid, is die overeenkomst niet meer rechtsgeldig bij het verstrijken van de termijn van één jaar na de inwerkingtreding van deze wet.

Ingeval de partijen beroep instellen tegen de beslissing waarbij de aanvaarding wordt geweigerd, is de in artikel 12 voorgescreven procedure van toepassing.

Iedere overtreding van dit artikel wordt gestraft met de in artikel 15 gestelde straffen.

12 december 1985.